==========

Language in India www.languageinindia.com **ISSN 1930-2940 Vol. 20:7 July 2020**

==========
=

Development of Checklist for Assessment of Pragmatics in Preschoolers

Mrs. Anisha Gejji Deosthalee, MASLP
anishagejji91@gmail.com
Mobile no. +91 9167730949

Dr. Aarti Waknis, Ph.D., Professor, Speech Language Pathology
aartiwaknis1@gmail.com
Mobile No. +91 9823134576

Address: School of Audiology and Speech Language Pathology,
4th Floor, Homeopathic Hospital,
Bharati Vidyapeeth (Deemed to be University),
Dhankawadi, Pune- 411043

==========

Introduction

Language consists of three main components as stated by Bloom and Lahey (1978). These components are the form, content, and the use. Form being the phonology, morphology and syntactic structures of the language. Content being the Semantic aspects of language, while use being the pragmatic aspect of language. These three areas are highly inter-related, and they together form the entire communication system. The development of these systems depends on the child's chronological age and mental age (Wing and Attwood, 1987). In the previous years, form (syntax) and content (semantics) of language have been studied extensively, however use of language (pragmatics) was not focused upon to that an extent. But more recently, the focus has shifted from study of syntactic-semantic features of child language to the social function of communication (Jafari, Younesi, Asgary and Kazemi, 2019). It is seen that typically developing children use language quiet early in life for regulating and for being regulated by others. Language learnt holds no importance if it is not used for communication appropriately by children. According to 'The University of Minnesota Centre for Advanced Research on Language Acquisition', pragmatics is "the appropriate use of language in conducting speech acts". We use pragmatics to

accomplish a variety of communicative functions which include commenting, requesting, attention directing, giving information, greeting, rejecting and for expressing emotions. Children begin to learn to use pragmatic skills very early in life. These skills are used non-verbally at first, and then they learn to add verbal expressions as their language develops. It has been observed that, pragmatic abilities are impaired in children with neurodevelopmental disorders which, include disorders like Autism Spectrum Disorder, Intellectual Disabilities, Attention-Deficit/ Hyperactive Disorder, Learning Disabilities, Specific Language Impairments. These deficits in the pragmatic aspects of language could lead to a lot of psychological and educational difficulties in children in the future (Jafari, Younesi, Asgary & Kazemi, 2019). Therefore, studying this aspect of language becomes increasingly necessary. It is however difficult to record pragmatic difficulties faced by children with neurodevelopmental disorders on traditional language assessment instruments because traditional tests focus mostly on linguistic structure and meaning rather than on pragmatic language use (Bishop & Baird, 2001; Young, Diehl, Morris, Hyman & Bennetto, 2005).

Due to these limitations of the available traditional language tools, some formal measures have been developed which focus on these pragmatic aspects of language. These tests give a better idea about the areas that should be assessed by a Speech Language Pathologist within the domain of pragmatics. Incorporating these tests as a part of the routine assessment measures carried out for assessing language would help in planning better intervention programmes by giving a holistic picture of the child's problems. This would also help us in quantifying the various aspects of pragmatics, in which children with neurodevelopmental disorders lack and what are their strengths therefore, giving a baseline for planning appropriate therapeutic goals. In addition to the evaluation of language including the receptive and expressive aspects (Sahin, Yalcinkaya, Muluk, Bulbul & Cakir, 2009) and also taking into consideration the context in which communication happens, it is also important to consider the cultural norms while assessing the pragmatic behaviours**.** Pragmatic behaviour is essentially culture specific and it becomes necessary to consider these cultural variations while assessing pragmatic aspects of language. Same has been endorsed in DSM-V and by American Speech and Hearing Association (2013). Thus, it is required to assess pragmatics using a test/ tool which is relevant in Indian context.

Some Tools are available in the west for assessing the pragmatic abilities of children; examples include Pragmatic Protocol (Prutting and Kirchner, 1987), Children's communication checklist – 2 (Bishop, 2006) and the Test of pragmatic language -2 (Phelps-Terasaki & PhelpsGunn, 2007). However, very few tools are available for assessment of pragmatic abilities in Indian context. One of the tools developed in India **is** 'Developmental protocol for pragmatics in Indian context (Dheepa & Shyamala, 2005)'. However, the tool is for assessing very young children and has been developed on Kannada speaking population.

India being a multicultural and multilinguistic country, the demands for development of language assessment tools is necessary and important. No tool is available in Marathi, the language used in Maharashtra to researcher's best knowledge. Hence it was necessary to develop a tool for the purpose so that it could be used for studying the pragmatic behaviors of clinical population and further for assessment to aid in management of the pragmatic issues if any. In addition, it has been mentioned in literature that parental / caregiver interviews offer some distinct advantages (O'Neill, 2007) over the clinician- observed standardized pragmatic assessments

These advantages are mentioned below:

- Parent/caregiver reports assess children's language in an authentic setting based on instances of language usage observed in the home.
- Because they are completed by someone who knows the child well, they are more likely to represent the child's typical level of functioning and be less influenced by day-to-day fluctuations.
- They may be more comprehensive in their evaluation, because they allow for the assessment of a larger range of pragmatic abnormalities, including the behaviours which may be difficult to elicit in test situations and may occur relatively infrequently (Bishop, 1998). It is therefore required to use a pragmatic questionnaire in a parental interview format for assessing and analysing even subtle pragmatic difficulties faced by children either as a sole assessment tool or as a tool to supplement the observations of the clinician. Hence there was a need to develop a tool in Marathi to assess pragmatics.

Method:

Development of the checklist:

A 'Checklist for Assessment of Pragmatics of Pre-schoolers (CAPP)' was prepared in Marathi with an aim to help assess the pragmatic skills of children in the age range of birth to four years while keeping the cultural aspects in mind. This checklist was based on Thakur and Waknis (2014) study which used 'The Pragmatic Profile of Everyday Communication Skills (Pre-Schoolers)'- Summers and Dewart, (1988), translated in Marathi by Thakur and Waknis (2014). Permission was obtained from both Thakur and Waknis and Summers and Dewart, for the same.

The complete checklist was in 4 sections (this was retained as is given by the original authors of the test Summers and Dewart, 1988). Each section had a set of questions [e. g. Q1.] and sub questions [e.g. Q1 (a), Q1. (b)].

All the sections and questions of the tool used in Thakur & Waknis, (2014) were retained except for the Q29.b of the Section IV. This question was not retained as, in the study done by Thakur and Waknis, (2014) it was found that this pragmatic function (concepts of God and Death) was not developed and also was not understood by the Marathi speaking children in the age range of 0-4 years.

Scoring the checklist

A scoring system was developed based on the typical behaviors and the developmental trend reported in the Thakur & Waknis, (2014) study.

Beneath every question in the checklist, a set of answers, which describe various pragmatic behaviors that the children in the age group of birth to four years were found to exhibit in Thakur & Waknis (2014) study were given. These behaviors were arranged in a specific hierarchy wherein the behavior which is expected to be demonstrated by younger children in the group of 0-4 years was given a lower score e.g. 0/1 and the behavior that is expected to be demonstrated by older children was given a higher score e.g. 4/5.Thus as the age increases the score is expected to increase from 0 to 5, showing development in pragmatic abilities. Any other column, was for noting down atypical behavior/ behavior other than the one mentioned above. This behavior was later given a score of anywhere on the scale of 0 to 5 depending on the score of the typical behavior to which it closely matched to. This scoring was done for every section. At the end of every section a total section score was calculated. Later a total score was calculated by adding up the section scores of all the 4 sections. A score sheet was then prepared in the manner explained below.

To summarize, the 'Checklist for Assessment of Pragmatics in Pre-schoolers' consisted of four sections with a maximum obtainable score of 220.

Section I (Communicative Functions) consisted of 18 questions including the subquestions, and the maximum obtainable score being 85.

Section II (Response to communication) consisted of 10 questions including the sub-questions and the maximum obtainable score of 50.

Section III (Interaction and conversation) consisted of 9 questions including the sub-questions and the maximum obtainable score of 45.

Section IV (Contextual Variation) consisted of 8 questions including the subquestions and the maximum obtainable score of 40.

Administration of the developed checklist to typically developing children and obtaining appropriate scores for age groups (Pilot)

Participants:

A total of 50 typically developing children within the age range of birth to four years with mother tongue and primary language used for communication as Marathi participated in the study for obtaining the pilot normative and also for assessing the reliability of the checklist. age and sex distribution of the participants of the study is shown in Table 1

Table 1. *Age and sex distribution (Mean and SD values) of participants of the study*

	Age ranges		**Gender**		**Group mean age & Group SD**
			Males	**Females**	
Group IA	0-6 months	**No. of children**	5	5	
		Mean age	3.6	3.2	3.4
		SD	1.48	1.67	1.64
Group IB	>6≤12 months	**No. of children**	5	5	
		Mean age	7.6	7.8	7.7
		SD	2.07	1.48	1.7
Group IC	>12≤24 months	**No. of children**	5	5	
		Mean age	17.2	16.8	17
		SD	2.48	2.94	2.58
Group ID	>24≤36 months	**No. of children**	5	5	
		Mean age	29.8	30	29.9
		SD	3.83	3.53	3.47
Group IE	>36≤48 months	**No. of children**	5	5	
		Mean age	42.2	42.2	42.2
		SD	4.65	3.56	3.91

Inclusion criteria was as follows:

- Child's mother tongue & language used predominantly was Marathi.
- Child's age was between birth to four years.
- Child had age appropriate motor milestones (delay < 3months)

Exclusion criteria was as follows:

- Child with a known hearing loss.
- Child with any known additional associated disorders such as any syndrome, hearing impairment, visual impairment, mental retardation, cerebral palsy, etc.
- Child who had received any kind of speech language related services in the past.
- Child with significant pre, peri or postnatal history.

Test protocol

Children visiting the well-baby clinic of Bharati hospital and nearby houses participated in the. The parents of the children were told about the purpose, advantage and need of the study. They were given the participant information sheet and were asked to sign the consent form prior to their participation in the study. Only those participants whose parents consented were included in the study.

The data collection began with administration of a pre constructed case history to rule out any known significant prenatal, natal, postnatal history and, sensory and motor problems. Informal screening (hearing and visual) was carried out for all the participants. REELS was administered to rule out any significant language delay or presence of atypical behaviors. The 'Checklist for Assessment of Pragmatics of Pre-schoolers' (CAPP) in Marathi was administered as an informal interview in a relaxed atmosphere in which interviewees spoke freely about their child's communicative behaviors. Interviewer used child's name throughout the interview. Prepared checklist was administered in the form of a parental questionnaire. The clinician asked the questions mentioned in the checklist to the child's parents/ caregiver. Response given by the parents was scored by the clinician. Scoring of the checklist was done as mentioned earlier. Complete administration of the checklist took a total time period of approximately 30 mins.

Results and Discussion:

The main aim of this study was to develop a checklist for assessing the pragmatic abilities of Marathi speaking pre-schoolers and keeping in mind the role culture plays in development of these skills. "Checklist for Assessment of Pragmatics in Pre-

schoolers"(CAPP)-in Marathi was prepared which was based on Thakur and Waknis (2014) study which used

'The Pragmatic Profile of Everyday Communication Skills (Pre-Schoolers)'- Summers and Dewart, (1988), translated in Marathi by Thakur and Waknis (2014).

Study consisted of a total of 50 participants. The participants were selected by taking into account the inclusion and exclusion criteria.

Results of administration of 'Checklist for Assessment of Pragmatics of Preschoolers' on Marathi speaking typically developing children in the age range of birth to four years:

The 'Checklist for Assessment of Pragmatics in Pre-schoolers' was administered on Marathi speaking typically developing children in the age range of birth to four years, and pilot normative was obtained.

Results of Section I (Communicative Functions)

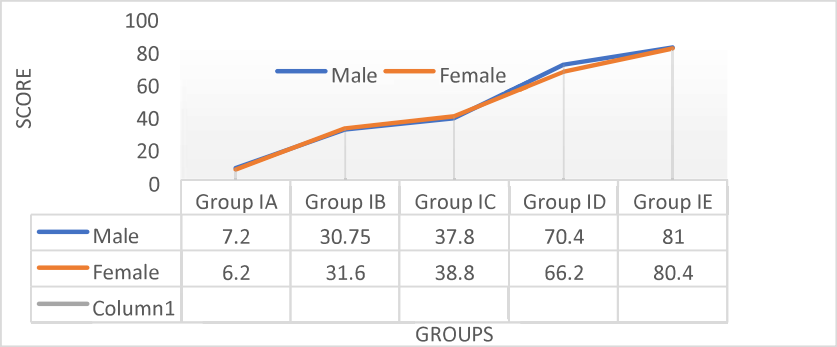

Figure 1: Graph depicting the Mean scores obtained on 'Section I: Communication Functions' across all the age groups for both the genders.

Results of Section II (Response to communication)

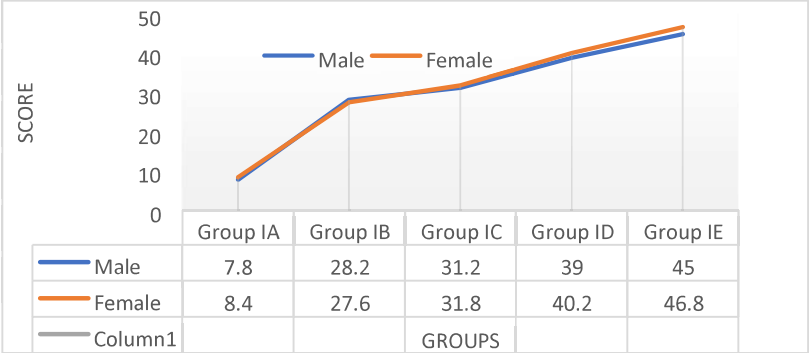

Figure 2: Graph depicting the Mean scores obtained on 'Section II: Response to Communication' across all the age groups for both the genders

Results of Section III (Conversation and Interaction)

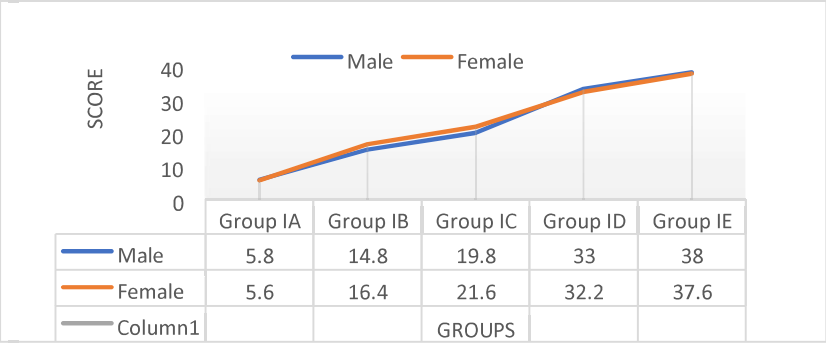

Figure 3: Graph depicting the Mean scores obtained on 'Section III: Conversation and Interaction.' across all the age groups for both the genders

Results of Section IV (Contextual Variation)

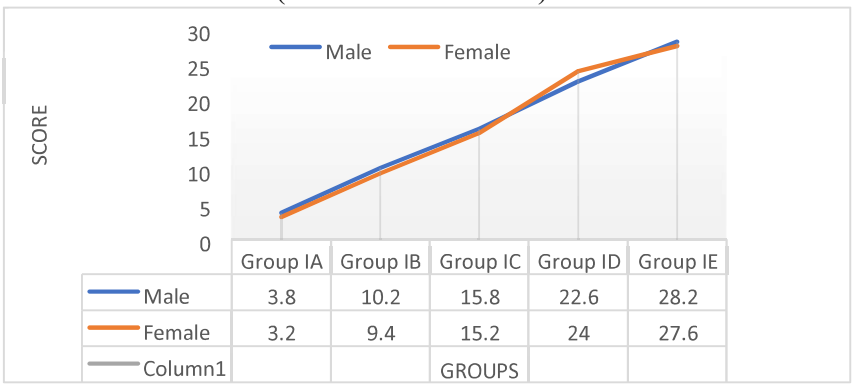

Figure 4: Graph depicting the Mean scores obtained on "Section IV. Contextual variation." across all the age groups for both the genders **Total Score:**

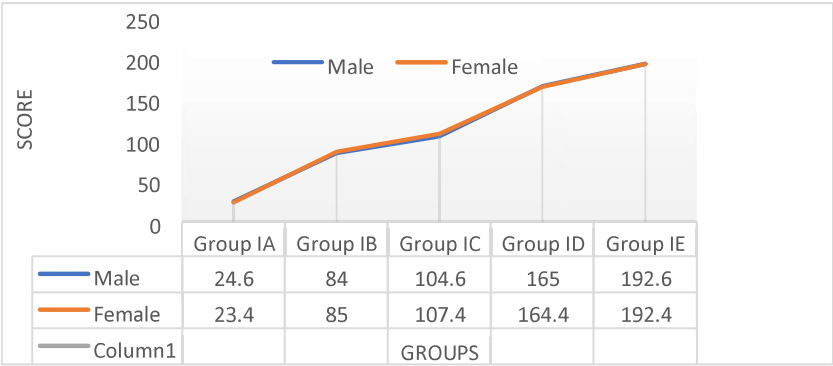

Figure 5: Graph depicting the Means of the 'Total Score' obtained across all the age groups for both the genders

Rising pattern of the graph in figures 1,2,3,4 and 5 represents an increase in pragmatic performance scores of both males and the females as the age increases across all four sections of the test and hence the total scores as well.

MANOVA was done to analyse whether the difference between mean values of pragmatic abilities demonstrated by children across all the four sections of the tool and the total score were statistically significant across the gender. As shown in table 2 overall multivariate test results revealed that there is no statistically significant difference across gender.

Table 2: *MANOVA values for pragmatic abilities demonstrated by males and females across all the four sections of the test and for the total score of the tool*

Sections	**F(1, 72)**	**Sig.**
I	0.659	0.422
II	1.998	0.165
III	0.446	0.508
IV	1.335	0.255
Total	0.101	0.753

Similar findings have been reported in the literature across different tools and tests for pragmatic evaluations. Tare and German (2010) reported no significant gender difference in pragmatic language skills demonstrated by bilingual typically developing children (English and Marathi) in the age range of 2.7 to 4.11 years. Gokhale and Hattiangadi (1997) reported no significant gender difference in Narrative skills of children in the age range of 5 to 7 years. Similar findings were also reported by Woolfolk and Lynch (1982); Owens (1984); Dheepa and Shyamala (2005); Shilpashri and Shyamala (2008) ;Thakur and Waknis (2014).

As the difference was not found to be significant across gender, further analysis was done by combining the scores obtained by males and females in each age group across all the four sections of the test to study the effect of age on the pragmatic abilities of Marathi speaking typically developing children and to obtain the pilot normative data for the purpose of this study.

Means of raw scores for all age ranges (males and females combined) were calculated across all sections of "Checklist for Assessment of Pragmatics in Pre-schoolers", which are depicted in Fig 6, 7, 8, 9 and 10.

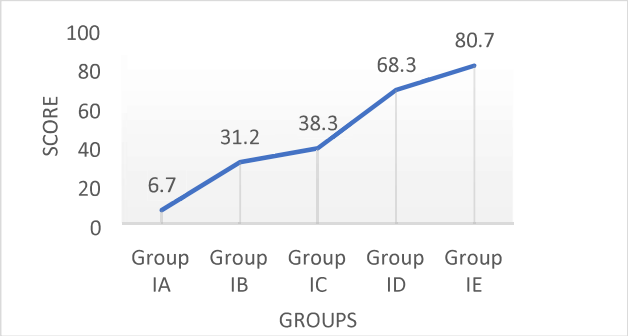

Fig 6: Graph depicting the Mean scores obtained on Section I: Communication Functions:- across all the groups (typically developing children)

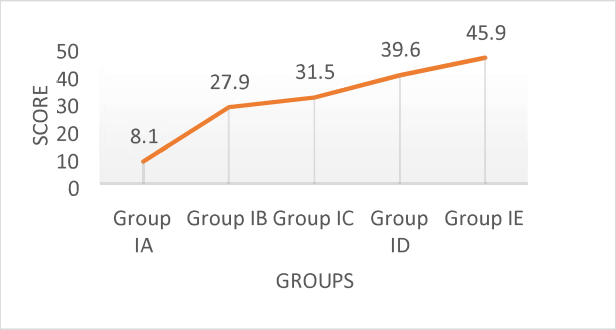

Fig 7: Graph depicting the Mean scores obtained on Section II: Response to Communication:- across all the age age groups

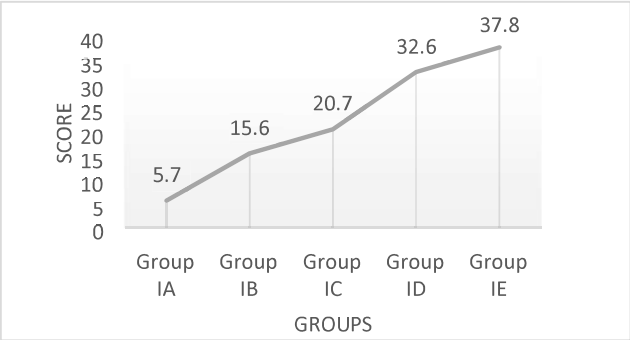

Fig 8: Graph depicting the Mean scores obtained on Section III: Interaction and Conversation:- across all the age groups

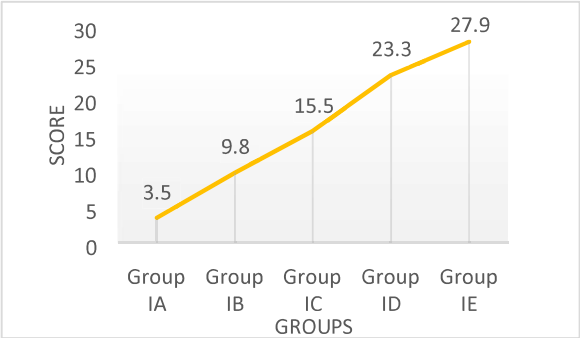

Fig 9: Graph depicting the Mean scores obtained on Section IV: Contextual Variation:- across all the age groups

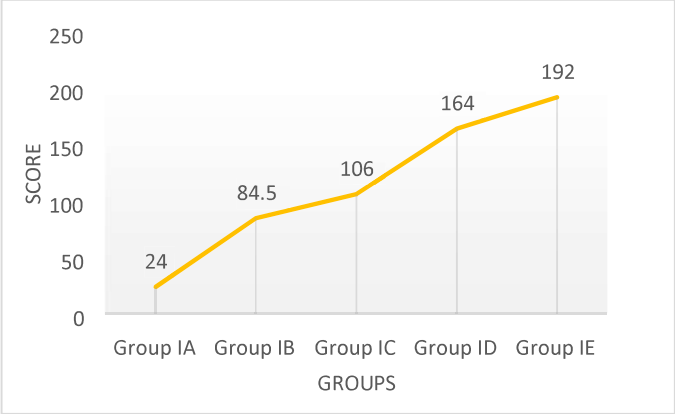

Fig 10: Graph depicting the Mean scores of the total score obtained by children across all the age groups

The Mean scores of children across all the age groups represented in the Fig 6, 7, 8, 9 and 10 indicate that the pragmatic abilities of the children across all the four sections of the test increased as the age increased from birth to four years. However maximum score is not achieved even by the oldest group for any of the sections of the tool. Hence the study could be extended to one more age group of >48 ≤ 60 months. The variability was found to be least in the first age group of Birth ≤ 6 months across all the sections except for section IV i.e. Contextual Variation.

Studies like Herlekar (1987) as well as Dongol and Waknis (2011) reported similar findings, where low variability was found in the first age group which was below 12 months. Reason for this as stated by Herlekar (1987) was that, below the age of 1 year language is just emerging and hence children display only limited number of behaviours with respect to language communication and expression.

MANOVA was carried out to see whether the effect of age on the pragmatic scores of the typically developing children across all the five age groups and for all the four sections of the checklist as well as its total score was statistically significant. Results indicated that there was a significant main effect present [F (20, 120.348) = 0.000, p<0.05]. Also a significant difference in the mean values of the pragmatic scores obtained by typically developing children across all four subsections of the checklist across the five age groups was found.

Bonferroni post hoc analysis was done to investigate the difference between groups.

Table 3: *Results of Bonferroni post hoc test across age groups for Section I: Communication Functions*

Age Groups	Group IA	Group IB	Group IC	Group ID	Group IE
Group IA		0.00*	0.00*	0.00*	0.00*
Group IB			0.00*	0.00*	0.00*
Group IC				0.00*	0.00*
Group ID					0.01*
Group IE					

**Significance at 0.01 levels.

Table 4: *Results of Bonferroni post hoc test across age groups for Section II: Response to Communication*

Age Groups	Group IA	Group IB	Group IC	Group ID	Group IE
Group IA		0.00*	0.00*	0.00*	0.00*
Group IB			0.141	0.00*	0.00*
Group IC				0.00*	0.00*
Group ID					0.00*
Group IE					

**Significance at 0.01 levels.

Table 5: *Results of Bonferroni post hoc test across age groups for Section III: Conversation and Interaction*

Age Groups	Group IA	Group IB	Group IC	Group ID	Group IE
Group IA		0.00*	0.00*	0.00*	0.00*
Group IB			0.00*	0.00*	0.00*
Group IC				0.00*	0.00*
Group ID					0.01*
Group IE					

**Significance at 0.01 levels

Table 6*: Results of Bonferroni post hoc test across age groups for Section IV: Contextual variation*

Age Groups	Group IA	Group IB	Group IC	Group ID	Group IE
Group IA		0.00*	0.00*	0.00*	0.00*

Group IB			0.00*	0.01*	0.00*
Group IC				0.00*	0.00*
Group ID					0.01*
Group IE					

**Significance at 0.01 levels

Table 7: *Results of Bonferroni post hoc test across age groups for the sum total score of the tool*

Age Groups	Group IA	Group IB	Group IC	Group ID	Group IE
Group IA		0.00*	0.00*	0.00*	0.00*
Group IB			0.00*	0.00*	0.00*
Group IC				0.00*	0.00*
Group ID					0.00*
Group IE					

Tables 3, 4, 5, 6 and 7 show that there is a gradual increase in the pragmatic abilities as age increases from birth to four years except in the age range of >6 ≤ 24 months in terms of response to communication where the difference is not significant.

Significant increase in the pragmatic abilities demonstrated by children with increasing chronological age has been reported by various authors. Dheepa and Shyamala (2005) reported an increase in mean pragmatic scores with increase in age upto 3 years beyond which a plateau was observed upto 8 years of age. A review of studies done by Marasco, Rourke, Riddle, Sepka and Weaver, (2004); Sax, Weston, (2007) and Peters, (as retrieved on 12/10/2014 from https.//www.seattlechildrens.org/pdf/Peters-executive-functionshierarchy-handouts.pdf) and Thakur and Waknis (2014) have also shown a developmental trend in the pragmatic abilities with subsequent increase in the child's chronological age. The lack of significant difference in the pragmatic abilities exhibited by children between age Group IB (6 ≤ 12 months) and Group IC (>12 ≤ 24 months) for Section II: 'Response to communication' shows that pragmatic skills did not improve as a function of age between these age ranges. To find out which questions within the tool did not show a significant difference in the pragmatic skills between the two age groups, descriptive statistics and one way ANOVA was done.

Section II	**Q9***	**Q10**	**Q11***	**Q12**	**Q13a***	**Q13b**	**Q14**	**Q15***	**Q16a***	**Q16b***

Mean Score (Group IB)	3.8	3.2	3.2	2.8	3.2	2.2	2	2.4	1.8	1.6
SD	0.44	1.09	0.44	0.44	1.48	1.09	0	0.54	0.83	1.14
Mean Score (Group IC)	4.6	4.2	4.6	3.4	4.8	3	1.8	2.8	2.6	1.2
SD	0.54	0.44	0.54	0.54	0.44	0.7	0.44	0.44	0.89	1.3

Table 8: *Mean scores and SD values for questions within Section II 'Response to communication' (for Group IB and Group IC)*

All the starred questions in Table 8 are the questions that check child's pragmatic skills based on the comprehension abilities while the remaining questions check child's pragmatic skills based on the mode of communication used by the child to express language.

Table 9*: One way ANOVA results for questions within Section II: 'Response to communication'*

Questions	F	Df	Sig.
Q9	6.4	1	0.35*
Q10	3.57	1	0.095
Q11	19.6	1	0.002*
Q12	3.6	1	0.094
Q13a	5.33	1	0.050*
Q13b	1.88	1	0.207
Q14	1	1	0.347
Q15	1.6	1	0.242
Q16a	2.13	1	0.182
Q16b	0.26	1	0.62

It can be seen from Table 9 that, for Q9, Q11 and Q13a a significant difference is seen between the two age Groups IB (6 ≤ 12 months) and IC (>12 ≤ 24 months). This could be because these questions check child's pragmatic skills based on the receptive language skills while the remaining questions checked child's pragmatic skills based on the expressive language skills. Thus, indicating that as child's age increases, pragmatic skills pertaining to these questions also increase.

A review of studies done by Marasco, Rourke, Riddle, Sepka and Weaver, (2004); Sax, Weston, (2007) and Peters, (as retrieved on 12/10/2014 from https.//www.seattlechildrens.org/pdf/ Peters-executive-functions-hierarchy-handouts.pdf)

and Thakur and Waknis (2014) shows that, for many of the pragmatic abilities especially the ones which need the child to express, the mode of communication used by the child does not change drastically as the child's age increases from 6 months to 18 months. A few of such skills that persist even upto 18 months of age are; shakes head for 'No' or pushes undesired objects away, begins directing others behavior physically and through gestures (pats, pulls, tugs on adult), uses pointing to learn new vocabulary, reaches to request an object, imitates routines, requests objects by pointing and vocalizing, gesturally requests action/assistance, acknowledges speech of others by giving eye contact or by vocalizing etc. Similar overlap is found in the mode of communication used to accomplish the pragmatic functions relating to the domain of Response to communication in the current study.

Reliability analysis of the tool:

Reliability analysis of the tool was done using Cronbach alpha. Cronbach alpha value of 0.89 suggested that the tool had good reliability (r> 0.75). Split half Reliability of the tool was also done. Results indicated that the tool had good split half reliability (r> 0.75). Item analysis was done using Cronbach alpha. Cronbach alpha value (r >0.80) for every item of the tool suggested that the tool had good reliability (r> 0.75) for all the items of the tool. No item of the tool was deleted after item analysis was done. Indicating that all the items included in the tool were reliable. Item total correlation was analysed which indicated that, there was strong positive correlation between the items of the tool (> 0.8).

Thus the 'Checklist for Assessment of Pragmatics in Pre-schoolers' was prepared and the tool was found to have good reliability. Further the range for all the four sections of the 'Checklist for Assessment of Pragmatics in Pre-schoolers' was calculated separately considering Mean +/- 1SD & Mean +/- 2SD and tabulated, for comparison of scores of individual children with the pilot norms derived in the study.

Table 10: *Combined (males and females) Mean scores and SD values and their Range across all age groups across all 4 sections of 'Checklist for Assessment of Pragmatics of Pre-schoolers' (* Range = +/- 1 SD)*

Age (Months)	Communication Functions (85)		Response to Communication (50)		Conversation & Interaction (45)		Contextual variation (40)		Total Score (220)	
	Mean(SD)	Range	Mean(SD)	Range	Mean(SD)	Range	Mean(SD)	Range	Mean(SD)	Range

Birth-6 months	6.7 (1.76)	4.94 - 8.46	8.1 (1.91)	6.19-10.01	5.7 (1.25)	4.45-6.95	3.5 (1.90)	1.6-5.4	24(5.4)	18.6-29.4
>6≤12 months	31.2 (1.87)	29.33-33.07	27.9 (2.68)	25.22-30.58	15.6 (1.95)	13.65-17.55	9.8 (1.87)	7.93-10.07	84.5(5)	79.5-89.5
>12≤24 months	38.3 (6.46)	31.84-44.76	31.5 (3.62)	27.88-35.12	20.7 (1.88)	18.82-22.58	15.5(1.35)	14.15-16.85	106 -11.1	94.9-117.1
>24≤36 months	68.3 (6.09)	62.21-74.39	39.6 (3.27)	36.33-42.87	32.6 (3.06)	29.54-35.66	23.3(4.54)	18.76-27.84	164 -14.1	149.9-178.1
>36≤48 months	80.7 (2.98)	77.9-83.68	45.9(3.24)	41.76-49.14	37.8 (3.64)	34.16-41.44	27.9 (3.75)	24.15-31.65	192.5 -11.1	181.4-203.6

Table 11: *Combined (males and females) Mean scores and SD values and their Range across all age groups across all 4 sections of 'Checklist for Assessment of Pragmatics of Pre-schoolers' (* Range = +/- 2 SD)*

Age	Communication		Response		Conversation & Interaction (45)		Contextual variation (40)		Total Score (220)	
(Months)	Functions (85)		to Communication (50)							
	Mean(SD)	Range	Mean(SD)	Range	Mean(SD)	Range	Mean(SD)	Range	Mean(SD)	Range
Birth-6 months	6.7 (1.76)	3.12-10.22	8.1 (1.91)	4.28-11.92	5.7 (1.25)	3.2-8.2	3.5 (1.90)	0 -7.3	24(10.8)	13.2-34.8
>6≤12 months	31.2 (1.87)	27.46-34.94	27.9 (2.68)	22.54-33.26	15.6 (1.95)	11.7-19.5	9.8 (1.87)	6.06-13.54	84.5(10)	74.5-94.5
>12≤24 months	38.3 (6.46)	25.38-51.22	31.5 (3.62)	24.26-38.74	20.7 (1.88)	16.94-24.46	15.5(1.35)	12.8-18.2	106(22.2)	83.8-128.2
>24≤36 months	68.3 (6.09)	56.12-80.48	39.6 (3.27)	33.06-46.14	32.6 (3.06)	26.48-38.72	23.3(4.54)	14.22-32.38	164(28.2)	135.8-192.2
>36≤48 months	80.7 (2.98)	74.74-86.66	45.9(3.24)	39.42-52.38	37.8 (3.64)	30.52-45.08	27.9 (3.75)	20.4-35.4	192.5(22.3)	170.2-214.8

The range overlaps across almost all the four sections and all the five age groups except for Group IA (Birth ≤ 6 months) and Group IB (>6≤ 12 months).This lack of overlap could be attributed to the very minimal pragmatic abilities and language skills exhibited by children in the age group of birth ≤ 6 months. After 6 months language skills of children increase rapidly along with the pragmatic aspects of language. While deciding upon the pragmatic language age of children the +/- 2 SD table should be looked at. If the value falls in range given for two age groups then the +/- 1SD table values can be used for interpreting the pragmatic age.

Summary and Conclusion:

To summarize, the checklist developed as a part of this study to assess pragmatic abilities of children in the age range of birth to four years with mother tongue Marathi was found to have good reliability. A scoring sheet with +/-1SD and +/-2 SD values was prepared for quantifying the pragmatic behaviors of Marathi speaking preschoolers. It was found that, as the Chronological Age increased, a subsequent increase was also noted in the pragmatic abilities. However, maximum score is not achieved even by the oldest group for any of the sections of the tool and the variability was found to be least in the first age group of Birth ≤ 6 months across all the sections except for section IV i.e. Contextual Variation. Pragmatic abilities especially the ones which needed the child to express, the mode of communication used by the child did not change within the age groups (6 ≤ 12 months) and (>12 ≤ 24 months). Statistically significant gender difference was not found in the Pragmatic mean scores of males and females across all the four age groups and in all the four sections of the test. This knowledge would further help us in quantifying the various aspects of pragmatics, in which children with neurodevelopmental disorders having their mother tongue as Marathi lack and what are their strengths therefore, giving a baseline for planning appropriate therapeutic goals.

Recommendations for future Research:

- Larger sample size could be taken for standardization of the tool.
- An additional score for differentiated crying should be added in every section for assessing pragmatic abilities of very young children in the age range of Birth ≤ 6 months.
- Tool could be administered on children in the higher age groups
- Tool could be administered on different clinical populations to assess its sensitivity in identifying pragmatic abilities across different clinical populations.

References:

American Psychiatric Association, *DSM-5 Resources*. Retrieved from www.dsm5.org.

Bishop, D. (1998). Development of the Children's Communication Checklist (CCC): A method for assessing qualitative aspects of communicative impairment in children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry,* 39, 879–891.

Bishop, D. (2006). *Children's Communication Checklist—2 U.S. Edition*. New York, NY: The Psychological Corporation.

Bishop, D., & Baird, G. (2001). Parent and teacher report of pragmatic aspects of communication: Use of the Children's Communication Checklist in a clinical setting. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 43, 809–818.

Bloom, L and Lahey, M. (1978). *Language Development and Language Disorders*, New York: Wiley.

Dewart, H., & Summers, S., (1995). *The Pragmatics Profile of Early Communication Skills*.Retrievedfrom http://wwwedit.wmin.ac.uk/psychology/pp/documents/pragmatics%20profile%20Adult.pdf on 27.02.213.

Dheepa, D., &, Shyamala. K.C. (2005). A Developmental Protocol for Pragmatics. *Journal of all India Institute of Speech and Hearing*, 3 , 18-30.

Dongol, D. & Waknis, A., (2012). Development of Language in Children with Mother tongue Marathi in the age range of 9-36 months. *Unpublished Master's Dissertation*. Bharti Vidyapeeth University, Pune.

Gokhale, A. & Hattiangadi, G. A. (1997). Development of Narrative Skills of Marathi Speaking Children. *Unpublished Masters Dissertation*. Audiology and Speech Therapy School, T. N. Medical College, B.Y.L Nair Charitable Hospital.

Herlekar, G. (1987). 3D-Language Acquisition Test (3D-LAT). *Journal of All India Institute of Speech and Hearing*, *18*(1), 43-43.

Jafari, P., Younesi, S. J., Asgary, A., & Kazemi, M. D. (2019). Pragmatic abilities in children with neurodevelopmental disorders: development of Pragmatic Abilities Questionnaire based on the Rasch rating scale model. *Psychology research and behavior management*, *12*, 629.

Marasco, K., O'Rourke, C., Riddle, L., Sepka, L., & Weaver, V. (2004). Pragmatic language assessment guidelines a best practice document standards and guidelines speech subcommittee.

O'Neill, D. K. (2007). The language use inventory for young children: A parent-report measure of pragmatic language development for 18-to 47-month-old children. *Journal of speech, language, and hearing research*.

Owens, R. E. (1998). In R, Paul (2000). Language assessment and intervention from infancy to adolescence. Mosby University Press, P. 171.

Peters, K. (n.d.). Hierarchy of Social / Pragmatic Skills as Related to the Development of Executive Function. Retrived from https://www.seattlechildrens.org/pdf/petersexecutive-functions-hierarchy-handout.pdf.

Phelps-Terasaki, D., & Phelps-Gunn, T. (2007). *Test of Pragmatic Language, Second Edition.* East Moline, IL: Linguisystems.

Prutting, C. A., & Kittchner, D. M. (1987). A clinical appraisal of the pragmatic aspects of language. *Journal of Speech and hearing Disorders*, *52*(2), 105-11.

Sahin, S., Yalcinkaya, F., Muluk, N. B., Bulbul, S. F., & Cakir, I. (2009). Abilities of pragmatic language usage of the children with language delay after the completion of normal language development training. *The Journal of International Advanced Otology*, *5*(3), 327-333.

Sax, N., & Weston, E. (2007). Language Development Milestones, (3). Dissertation. University of Alberta.

Shilpashri, H.N., & Shyamala, K. C. (2008). Pragmatic Skills in typically developing infants.

Tare, M., & Gelman, S. A. (2010). Can you say it another way? Cognitive factors in bilingual children's pragmatic language skills. Journal of Cognition and Development, 11(2), 137-158.

Thakur, S. Z., & Waknis, A. (2014). Pragmatic development of typically developing children from birth to four years. Unpublished Masters Dissertation. Bharati Vidyapeeth Deemed University, School of Audiology and Speech Language Pathology.

Wing, L. and Attwood, A. (1987) Syndromes of autism and atypical development. In D.J. Cohen, A. Donellan and R. Paul (eds) Handbook of Autism and Pervasive Developmental Disorders. New York: Wiley.

Woolflok, E. C., & J. I. Lynch, J. I. (1982). An integrative approach to language disorders in children. New York: Grane and Stratton.

Young, E. C., Diehl, J. J., Morris, D., Hyman, S. L., & Bennetto, L. (2005). The use of two language tests to identify pragmatic language problems in children with autism spectrum disorders. Language, Speech, and Hearing Services in Schools, 36(1), 62-72.

==========

Anisha Gejji Deosthalee, MASLP
Anishagejji91@gmail.com

Dr. A. Waknis
aartiwaknis1@gmail.com

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

SECTION - I

अ) संपर्कात्मक कार्ये :–

१) अवधानाची दिशा निर्देशित करणे

अ) स्वत:कडे

(पाल्याचे नाव) तुमचे लक्ष कसे वेधून घेते/घेतो?

Response	Score
१) लक्ष वेधून घेण्याचा प्रयत्न करत नाही.	0
२) रडून	1
३) तुम्हाला ओढून	2
४) तुम्हाला ओढून आणि आवाजांद्वारे किंवा फक्त आवाजांद्वारे	3
५) तुम्हाला ''हाक मारून'' (उदा : आई)	4
६) ''माझ्या कडे बघा'' अशा सारखे काहीतरी बोलून	5
७) इतर काही	

ब) घटना, वस्तू किंवा लोकांकडे

तुम्ही (पाल्याचे नाव) बरोबर रस्त्यावरुन किंवा बागेतून चालत जात असाल व (त्याला/तिला) काहीतरी मनोरंजक दिसले, तर (पाल्याचे नाव) काय करण्याची शक्यता आहे?

Response	Score
१) काहीच प्रतिक्रिया देणार नाही.	0
२) डोळ्याने निर्देशुन दाखवेल.	1
३) बोटानी निर्देशून दाखवेल व आवाज काढून दाखवेल.	2
४) बोटानी निर्देशून तुमच्याकडे पहायला वळेल.	3

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

५) शब्द उच्चारेल (उदा. पहा/विमान)	4
६) वर्णन करेल.	5
७) इतर काही	

२) विनंती करणे

अ) वस्तूसाठी विनंती करणे

जर तुम्ही स्वयंपाकघरात असाल आणि (पाल्याचे नाव) ने काहीतरी पाहिले जे तिला/त्याला खायला हवे आहे पण तिच्या/त्याच्या आवाक्याबाहेरचे आहे. तर तुम्हाला ती/तो कशी प्रकारे सांगेल?

Response	Score
१) काहीच प्रतिक्रीया देणार नाही.	0
२) त्या वस्तूपर्यंत पोहोचण्याचा प्रयत्न करेल व त्याकडे बोट दाखवून सांगेल.	1
३) तुम्हाला ओढेल.	2
४) पदार्थाकडे/वस्तूकडे बोट दाखवून आणि गयावया करून सांगेल.	3
५) त्या पदार्थाकडे/वस्तूकडे पाहून किंवा त्याकडे बोट दाखवून व त्याचे नाव म्हणून सांगेल.	4
६) त्या पदार्थाकडे/वस्तूकडे बोट दाखवून आणि ''मला ते हवे'' अशासारखे काहीतरी म्हणून सांगेल.	5
७) इतर काही	

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

ब) क्रियेसाठी विनंती करणे –

तुम्ही (पाल्याचे नाव) ला उचलून घ्यायला हवे आहे हे ती/तो कसे व्यक्त करतो/करते?

Response	Score
१) असे काहीच व्यक्त करत नाही.	0
२) रडून व्यक्त करतो/करते.	1
३) तुमच्याकडे बघून व्यक्त करतो/करते.	2
४) स्वतःचे हात तुमच्या दिशेने करून व्यक्त करतो/करते.	3
५) ''वर उचला'' असे म्हणतो/म्हणते.	4
६) ''मी दमलो/दमले'' असे म्हणतो/म्हणते.	5
७) इतर काही	

क) मदतीसाठी विनंती

जर (पाल्याचे नाव)

÷१) मदतीसाठी विनंती

जर (पाल्याचे नाव) ला तुमची मदत हवी असेल, उदा. तो/ती एखाद्या चाकाच्या गाडीवर खेळत असताना अडकून बसला/बसली किंवा बग्गीतून बाहेर येण्यासाठी पट्टे काढण्यास त्याला/तिला तुमची मदत हवी असेल तर ती/तो काय करेल?

Response	Score
१) काहीच प्रतिक्रिया देणार नाही	0
२) रडेल	1
३) विनंती केल्यासारखे आवाज (शब्द नाही) काढेल	2
४) तुम्हाला हाका मारेल	3
५) ''अडकले/अडकलो'' असे काहीतरी म्हणेल	4

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

६) 'मला करता येत नाही' अशासारखे काहीतरी म्हणेल	5
७) इतर काही	

पाल्याचे नाव : .....

ड) एखादी गोष्ट पुन्हा होण्यासाठी विनंती

जर तुम्ही (पाल्याचे नाव) ला तुमच्या मांडीत घोडा घोडा करत असाल व त्याला/ तिला तुम्ही तसे परत करण्यास हवे असेल तर ते तो/ती तुम्हाला कसे सांगेल?

Response	Score
१) काहीच प्रतिसाद देणार नाही	0
२) तुमच्याकडे एकटक बघेल	1
३) स्मितहास्य करेल	2
४) स्मितहास्य करेल आणि जागच्या जागी छोट्या उड्या मारुन दाखवेल.	3
५) विनंती केल्यासारखे आवाज काढेल (अर्थपूर्ण शब्द नाही)	4
६) 'अजुन' किंवा 'परत' असे म्हणेल	5
७) इतर काही	

इ) माहितीसाठी विनंती

जर (पाल्याचे नाव) ला घरात काहीतरी नवीन गोष्ट दिसून आली तर तो/ती त्याबद्दल कसे विचारतो/विचारते?

Response	Score
१) त्याबद्दल काहीच विचारत नाही/त्याची दखल घेत नाही.	0
२) तुमच्याकडे एकटक बघत राहतो/राहते.	1
३) वस्तूला किंवा तुम्हाला स्पर्श करतो/करते.	2

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

४) त्या वस्तूकडे बोट दाखवतो/दाखवते व तुमच्याकडे पाहतो/पाहते.	3
५) 'ते' किंवा 'ते काय आहे' असे म्हणतो / म्हणते.	4
६) आणखी चौकशी करतो / करते. (उदा. हे कशासाठी आहे.)	5
७) इतर काही.	

३) नाकारणे

जर (पाल्याचे नाव) ला तुम्ही नको असणारे पदार्थ खायला देत असाल, तर तो / ती काय करेल?

Response	Score
१) सामान्यतः स्वीकारेल	0
२) रडेल	1
३) तोंड दुसरीकडे फिरवेल / थुंकून टाकेल.	2
४) खाणे बाजुला ढकलेल	3
५) 'नको', 'मला नको आहे', 'मला आवडत नाही' असे म्हणेल	4
६) दुसरे काहीतरी मागेल	5
७) इतर काही	

४) अभिवादन करणे

अ) कोणी आल्यावर अभिवादन करणे

तुमची घरी एखादी ओळखीची व्यक्ती आली, तर (पाल्याचे नाव) सर्वसाधारणपणे काय प्रतिक्रिया देतो/देते?

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

Response	Score
१) काहीच प्रतिक्रिया देत नाही.	0
२) व्यक्तिच्या चेहऱ्याकडे पाहतो/पाहते.	1
३) आचंबीत होतो/होते आणि किंवा उड्या मारतो/मारते.	2
४) स्मितहास्य करतो/करते आणि आवाज काढून अभिवादन करतो/करते.	3
५) अभिवादन करण्यासाठी हात वर करतो/करते/ किंवा हात जोडतो/जोडते आणि / किंवा त्या व्यक्तीचे नाव घेतो/घेते.	4
६) नमस्कार, प्रणाम (हाय, हॅलो) अशा शब्दात अभिवादन करतो/करते.	5
७) इतर काही.	

ब) कोणी जाताना अभिवादन करणे

कोणीतरी कुठेही जात असताना (पाल्याचे नाव) काय करतो/करते?

Response	Score
१) काहीच प्रतिक्रिया देत नाही.	0
२) रडतो/रडते.	1
३) हात हालविण्याचे (टाटा करायला) अनुकरण करतो/करते.	2
४) आपणहून उत्स्फूर्तपणे हात हालवतो/हलवते. (टाटा करायला)	3
५) आपणहून उत्स्फूर्तपणे हात हलवतो/हलवते (टाटा करायला) आणि त्याचबरोबर ''टाटा'' असे म्हणतो/म्हणते.	4
६) आपणहून हात हालवून व्यक्तीच्या नावाबरोबर ''टाटा'' असे म्हणतो/म्हणते.	5
७) ओळखीची व्यक्ती असल्यास तिच्याबरोबर बाहेर जाण्यास निघतो/निघते.	
८) इतर काही.	

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

५) आत्मभिव्यक्ती आणि स्व-सिद्धभाव

अ) भावना व्यक्त करणे

आनंद

जर (पाल्याचे नाव) ला एखादी गोष्ट करताना मजा येत असेल, तरे तो/ती ते कसे दाखवतो/दाखवते.

Response	Score
१) काहीच प्रतिक्रिया देत नाही.	0
२) स्मितहास्य करून आणि / किंवा आवाज जास्त काढून दाखवतो/दाखवते.	1
३) हसतो/हसते.	2
४) टाळ्या वाजवतो/वाजवते.	3
५) ती वर्तणुक/क्रिया, परत करतो/करते.	4
६) 'मजा येत आहे' किंवा 'मला हे आवडत आहे' अशासारखे काहीतरी म्हणतो/म्हणते.	5
७) इतर काही.	

वाईट वाटणे

(पाल्याचे नाव) जर दुखावलेला/दुखावलेली असेल किंवा त्याला/तिला कशाबद्दल वाईट वाटत असेल तर तुम्हाला कसे सांगतो/सांगते?

Response	Score
१) काहीच दाखत नाही/व्यक्त करत नाही.	0
२) रडतो/रडते.	1
३) रडतो/रडते आणि तुमचे बोट पकडतो/पकडते किंवा तुम्हाला हात लावतो/लावते.	2
४) मिठी मारतो/मारते किंवा बरे करण्यास पापी घेतो/घेते किंवा फुंकर घालायला सांगतो /सांगते.	3

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

५) कुठे लागलंय किंवा कुठे दुखत आहे हे तुम्हाला सांगतो/सांगते.	4
६) अलिप्त बसतो/बसते.	5
७) इतर काही.	

ब) आपल्या स्वातंत्र्याबद्दल स्वसिद्धता

जर तुम्ही (पाल्याचे नाव) ला काही काम करण्यास मदत करत असाल, जसे की कपडे घालण्यास व त्याला/तिला हे तुमच्या मदतीशिवाय करायचे असेल तर तो/ती तुम्हाला कसे सांगतो/सांगते?

Response	Score
१) स्वतंत्र्यानी कुठलीही गोष्ट करण्याची मागणी करत नाही.	0
२) आरडा-ओरडी करतो/करते.	1
३) तुम्हाला किंवा तुमच्या हाताला लांब ढकलतो/ढकलते.	2
४) तो/ती गोष्ट स्वत:च्या स्वत: करण्याचा प्रयत्न करतो/करते.	3
५) 'मी' किंवा 'मी करणार' अशा सारखे काहीतरी म्हणतो/म्हणते.	4
६) 'मला माझं माझं करायचंय' असे म्हणतो/म्हणते.	5
७) इतर काही	

६) नावे देणे

जेव्हा (पाल्याचे नाव) एखादी माहिती असलेली वस्तू ओळखतो/ओळखते, तेव्हा तो/ती त्याला कशा प्रकारे नाव देतो/देते?

Response	Score
१) प्रतिक्रिया देत नाही.	0
२) त्या वस्तुकडे बघतो/बघते किंवा त्या वस्तुकडे एकटक बघतो/बघते.	1

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

३) आवाज करुन त्या वस्तुला हात लावतो/लावते. फक्त आवाज काढतो/काढते. फक्त त्या वस्तूला हात लावतो/लावते.	2
४) आवाज काढून, हातवारे करतो/करते किंवा फक्त हातवारे करतो/करते.	3
५) संबंधित आवाज काढतो/काढते (मांजरीसाठी म्यांव किंवा गाडीसाठी ब्रुम)	4
६) त्या वस्तुचे नाव घेतो/घेते.	5
७) इतर काही	

७) मतप्रदर्शन करणे

अ) एखाद्या वस्तूबद्दल मत प्रदर्शन करणे

तुम्ही जर वस्तू आवरत असाल व (पाल्याचे नाव) ला रस वाटणारी एखादी वस्तू दिसली, तर तो/ती कशाप्रकारे मतप्रदर्शन करण्याची शक्यता आहे?

Response	**Score**
१) काहीच मत प्रदर्शन करणार नाही.	0
२) रडून आणि / किंवा वस्तूकडे बोट दाखवून.	1
३) वस्तू ओढून घेऊन.	2
४) वस्तूचे नाव घेऊन	3
५) ती वस्तू कोणाची आहे ते सांगून (उदा : 'माझी')	4
६) त्या वस्तूबद्दल काहीतरी सांगून/वस्तूचे वर्णन करून (उदा. 'तुटली'/'घाण'/'हे छोटे आहे'/'नाही का'?)	5
७) इतर काही	

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

ब) एखादी वस्तू गायब असण्याबद्दल मतप्रदर्शन करणे.

एखादी वस्तू नेहमी जिथे असायला हवी ती तिथे (पाल्याचे नाव) ला दिसली नाही तर तो/ती कशा प्रकारे मतप्रदर्शन करेल?

Response	Score
१) काहीच करणार नाही.	0
२) रडेल/वस्तूच्या दिशेने बघेल.	1
३) त्या वस्तूच्या जागेकडे बोट दाखवेल.	2
४) त्या वस्तूचे नाव घेईल.	3
५) ती वस्तू 'गेली' किंवा 'नाही आहे' किंवा '(वस्तूचे नाव) गेली' असे म्हणेल.	4
६) (वस्तूचे नाव) कुठे गेला/गेली अशा सारखे काहीतरी म्हणेल.	5
७) इतर काही.	

८) माहिती देणे –

तुमच्या गैरहजेरीत काही घटना घडली, (उदा. काही तुटले / कोणाला दुखापत झाली) तर (पाल्याचे नाव) त्याबद्दल तुम्हाला कसे सांगेल?

Response	Score
१) कुठच्याही पद्धतीने माहिती देणार नाही.	0
२) तुमच्यापाशी येऊन रडेल.	1
३) जखमेकडे/तुटलेल्या खेळण्याकडे बोट दाखवेल.	2
४) तुटले म्हणून सांगेल किंवा व्यक्तीचे नाव घेईल.	3
५) तुम्हाला सांगेल पण व्यवस्थित समजून घेण्यासाठी प्रश्न विचारावे लागतील.	4
६) तुम्हाला स्पष्टपणे सांगेल (काही प्रश्न विचारावे लागणार नाहीत.)	5
७) इतर काही.	

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

SECTION - II

ब. संपर्काला प्रतिसाद –

९) पाल्याचे लक्ष वेधून घेणे

तुम्हाला (पाल्याचे नाव) चे लक्ष वेधून घ्यायचे असेल तर तुम्ही ते कसे घेता?

Response	Score
१) मुलाचे लक्ष वेधून घेणे खूप कठीण आहे.	0
२) त्याच्या/तिच्या चेहऱ्यापाशी जाऊन	1
३) तिला/त्याला स्पर्श करून	2
४) त्याच्या/तिच्या नावा व्यतिरिक्त दूसरे कुठले तरी आवाज काढून	3
५) त्याचे/तिचे नाव घेवून	4
६) ''बागेत कोणाला जायचे आहे''? / ''चॉकलेट कोणाला हवे आहे''? असे प्रश्न विचारून	5
७) इतर काही	

१०) परस्पर संवादातील रस

जर तुम्ही (पाल्याचे नाव) च्या जवळ बसून त्याच्याशी / तिच्याशी बोलत असाल, तर सर्वसाधारणपणे तो/ती कसा प्रतिसाद देतो/देते?

Response	Score
१) काहीच प्रतिसाद देत नाही.	0
२) थोडाच रस दाखवतो/दाखवते.	1
३) रस दाखवतो/दाखवते व तुमच्या नजरेला नजर मिळवतो/मिळवते.	2
४) स्वतःचा चेहरा किंवा शरीर वळवतो/वळवते.	3
५) तुमच्या नजरेला नजर मिळवतो/मिळवते आणि चेहरा व शरीर वळवतो/वळविते.	4

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

६) आवाजाचा किंवा शब्दांचा वापर करून संवादात भाग घेतो/घेते.	5
७) इतर काही.	

११) हातवाऱ्यांची समज

(पाल्याचे नाव) ने एखादी गोष्ट पाहावी असे तुम्हाला वाटून तुम्ही एखाद्या गोष्टीकडे बोट दाखवले, तर तो/ती सर्वसाधारणपणे काय करतो/करते?

Response	Score
१) तो/ती काहीच प्रतिक्रिया देत नाही.	0
२) तुम्ही जिथे बोट दाखवत आहात तिथे न पाहता तुमच्याकडे पाहतो/पाहते पण थोड्या वेळाने.	1
३) तुम्ही जिथे बोट दाखवत आहात तिथे न पाहता तुमच्याकडे लगेच पाहतो/पाहते.	2
४) तुम्ही दाखवलेल्या वस्तूकडे बघतो/बघते पण थोड्या वेळाने.	3
५) तुम्ही दाखवलेली वस्तू जर जवळ असेल तर त्याकडे लगेच बघतो/बघते.	4
६) तुम्ही दाखवलेली वस्तू जरी लांब असली, तरीही त्याकडे बघतो/बघते	5
७) इतर काही.	

१२) आधीच्या बोललेल्या वाक्याची स्वीकृती करणे

जेव्हा तुम्ही (पाल्याचे नाव) शी बोलता, तेव्हा तुम्हाला कसे समजते की त्याला/तिला कळले आहे की तुम्ही त्याच्याशी/तिच्याशी बोलत आहात?

Response	Score
१) काहीच प्रतिक्रिया देत नाही.	0
२) तुमच्या चेहऱ्याकडे बघतो/बघते	1
३) स्मितहास्य करून तुमच्याकडे बघतो/बघते.	2

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

४) स्मितहास्य करून आवाज काढतो/काढते.	3
५) मान हालवून आणि चेहऱ्याचे हावभाव करून बोलतो/बोलते.	4
६) बोलून तुम्हाला उत्तर देतो/देते.	5
७) इतर काही.	

१३) बोलणाऱ्याच्या हेतूंची समज होणे

अ) क्रिया करण्यासाठी केलेल्या विनंतीला प्रतिसाद

जर तुम्ही (पाल्याचे नाव) ला एखादी सूचना दिली, जसे, ''जाऊन तुझे बूट घेवून ये'' तर तो / ती कसा प्रतिसाद देतो/देते?

Response	Score
१) काहीच प्रतिसाद देत नाही.	0
२) गोंधळल्यासारखा दिसतो/दिसतो.	1
३) दिलेल्या आदेशाकडे दुर्लक्ष करतो/करते.	2
४) काम करण्यास हेतुपूर्ण जातो/जाते पण दिलेला आदेश पाळत नाही.	3
५) दिनक्रम असल्यासारखी क्रिया करतो/करते.	4
६) तुमच्या सुचनांचे पालन करतो/करते.	5
७) इतर काही	6

ब) माहितीसाठीच्या विनंतीला प्रतिसाद

तुम्ही (पाल्याचे नाव) ला जर काही माहिती विचारली, जसे ''तू काय करतो आहेस/करते आहेस?'', तर तो /ती कसा प्रतिसाद द्यायची शक्यता आहे.

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

Response	Score
१) काहीच प्रतिसाद देत नाही.	0
२) एकटक बघत राहिल.	1
३) एकटक बघत राहिल आणि/किंवा आवाज काढेल.	2
४) बोट दाखवेल किंवा हावभाव करेल/काहीतरी दाखवेल.	3
५) एका शब्दात प्रतिसाद देईल. (उदा : बाग)	4
६) छोट्या शब्द समुदायात प्रतिसाद देईल.	5
७) इतर काही.	

१४) अपेक्षा :

(पाल्याचे नाव) बडबडगीतांना जसे ''गोल गोल राणी'' किंवा त्यांच्या आवडीच्या बालगीताला कसा प्रतिसाद देतो/देते?

Response	Score
१) काहीच प्रतिसाद देत नाही.	0
२) अपेक्षेने फिदीफिदी हसतो / हसते.	1
३) टाळ्या वाजवतो / वाजवते आणि किंवा रुची घेताना दिसतो / दिसते	2
४) मधले गाळलेले शब्द म्हणतो/ म्हणते.	3
५) भाग घेतो / घेते व तुमच्याबरोबर त्याचा उरलेला भाग म्हणतो / म्हणते.	4
६) तुम्ही शब्द बदलले तर त्याला / तिला जाणवते.	5
७) इतर काही	

१५) मनोरंजकतेने प्रतिसाद देणे

(पाल्याचे नाव) ला कोणत्या गोष्टी हसवतात?

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

Response	Score
१) कुठल्याच गोष्टींमुळे त्याला/तिला हसू येत नाही.	0
२) गुदगुल्या	1
३) हवेत झुलवणे	2
४) लपाछपी	3
५) मजेशीर बालगीते	4
६) विनोद/ उद्धट शब्द	5
७) इतर काही	6

१६) ''नाही'' ला प्रतिसाद आणि वाटाघाटी

अ) जर तुम्हाला (पाल्याचे नाव) ला नाही म्हणावे लागले, तर तो/ती सर्वसाधारणपणे कसा प्रतिसाद देतो/देते?

Response	Score
१) त्याला/तिला 'नाही' या शब्दाचा अर्थच समजत नाही.	0
२) रडतो/रडते.	1
३) त्रागा करतो/करते	2
४) एकटे जाऊन बसतो/बसते किंवा रुसतो/रुसते	3
५) करत असलेली गोष्ट करत राहतो/राहते किंवा पुन्हा पुन्हा विचारतो / विचारते.	4
६) स्विकार करतो / करते किंवा पर्यायाची वेगळी मागणी करतो / करते (उदा. 'एकच / आज नाही तर उद्या')	5
७) इतर काही	

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

ब) जर तुम्ही म्हणालात ''एका मिनिटात'', तर (पाल्याचे नाव) कसा प्रतिसाद देतो/देते.

Response	Score
१) त्याला/तिला समजत नाही, पण निघून जातो / जाते.	0
२) समजत नाही आणि परत परत विचारतो / विचारते.	1
३) चिडतो/ चिडते, त्रागा करतो/करते किंवा मारायला लागतो / लागते.	2
४) काही क्षणासाठी थांबतो / थांबते आणि मारायला लागतो / लागते किंवा त्रागा करतो/करते	3
५) काही क्षणांसाठी थांबून निघून जातो/जाते.	4
६) थांबतो / थांबते आणि काही वेळाने पुन्हा विचारतो / विचारते.	5
७) इतर काही	

SECTION - III

क) परस्पर संवाद व संवाद –

तुमचा व तुमच्या मुलामधील संवादाबद्दल आता आपण बोलणार आहोत.

१७) परस्पर संवादात भाग घेणे.

तुम्ही (पाल्याचे नाव) बरोबर खेळत असाल किंवा परस्पर संवाद करत असाल, तर तो/ती कसा भाग घेतो/घेते?

Response	Score
१) काहीच प्रतिसाद देत नाही.	0
२) रुची असल्यासारखे बघतो / बघते.	1
३) स्मितहास्य करतो/करते आणि किंवा हसतो/ हसते.	2
४) आवाज काढतो / काढते किंवा बॅब्लींग करतो/करते. (उदा. 'बा' 'बा' 'बा'; 'दा', 'दा', 'दा')	3
५) बोट दाखवतो / दाखवते किंवा हातवारे करतो/ करते.	4

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

६) शब्द व सोप्पे वाक्यप्रयोग वापरतो / वापरते.	5
७) इतर काही	

१८) परस्पर संवादाची सुरुवात

जर (पाल्याचे नाव) तुमच्याबरोबर कधी संवादाला किंवा एखाद्या खेळाला सुरुवात करत असेल तर ते तो/ती कशा प्रकारे करतो/करते?

Response	Score
१) स्वत:हून संवाद साधण्याचा किंवा खेळण्याचा प्रयत्न करत नाही.	0
२) तुमचे लक्ष वेधू घेतो/घेते.	1
३) आवाज करतो / करते.	2
४) तुमच्या जवळ येतो / येते व तुमच्या चेहऱ्याकडे पाहतो / पाहते.	3
५) तुम्हाला काहीतरी देतो / देते किंवा काहीतरी दाखवतो / दाखवते.	4
६) तुमच्याशी प्रत्यक्ष बोलतो / बोलते (उदा. तुम्हाला सामिल होण्यास सांगतो / सांगते, ''ओळखा काय झाले'' असे काहीतरी म्हणतो/म्हणते)	5
७) इतर काही.	

१९) परस्पर संवाद किंवा संवाद टिकविणे –

जेव्हा संवाद किंवा खेळाला सुरुवात होते, तेव्हा तो चालू कसा राहतो?

Response	Score
१) खेळ किंवा संवाद पुढे चालू राहत नाही.	0
२) तुम्ही एकटेच खेळत/बोलत राहता.	1
३) लवकरच त्याचे / तिचे कुतुहल संपते.	2

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा
(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

४) तुम्हाला त्याला दिशा द्यायला लागते.	3
५) ती/तो पुढाकार घेण्याचा प्रयत्न करतो/करते.	4
६) त्याला/तिला पुन्हा पुन्हा तेच चालू ठेवायचे असते.	5
७) इतर काही.	

२०) संवादातील विभंजन

जेव्हा तुमच्या व (पाल्याचे नाव) मधील संवादात अडचणी निर्माण होतात. तेव्हा त्याचे साधारणपणे काय कारण असते?

Response	Score
१) तुमच्यात व त्याच्यात / तिच्यात काहीच संभाषण होत नाही.	0
२) मुलाच्या/मुलीच्या मते तुम्ही काय करायला हवे आहे हे तुम्हाला समजायला कठीण जाते.	1
३) मुलाचे बोलणे समजायला कठीण जाते.	2
४) त्याला/तिला तुम्ही काय म्हणायचा प्रयत्न करत आहात हे समजून घेण्यास अडचण होते.	3
५) तो/ती फार जास्त वेळ एकाग्रतेने लक्ष देत नाही.	4
६) तो/ती कोणाबद्दल व कशाबद्दल बोलत आहे याचा खुलासा करत नाही.	5
७) इतर काही.	

२१) संवादाची दुरुस्ती

जर (पाल्याचे नाव) तुम्हाला काही सांगायचा प्रयत्न करत असेल व तुम्हाला ते समजले नसेल तर तो/ती त्याबद्दल काय करेल?

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

Response	Score
१) तो/ती काहीही करणार नाही. तो/ती काय म्हणत आहे हे तुम्हाला समजले नाही याने त्याला/तिला काहीही फरक पडणार नाही.	0
२) नाराज झाल्यासारखा/झाल्यासारखी वाटेल व सोडून देईल.	1
३) खूप चिडेल.	2
४) त्रागा करेल.	3
५) तेच-तेच पुन्हा-पुन्हा बोलेल.	4
६) जे सांगायचे आहे ते व्यक्त करण्यासाठी वेगळा मार्ग शोधून काढेल.	5
७) इतर काही.	

२२) स्पष्टतेसाठी विनंती करणे

जर (पाल्याचे नाव) ला त्याला काहीतरी सांगितलेले समजले नाही. तर तो/ती ते कसे व्यक्त करतो/करते?

Response	Score
१) कुठल्याही पद्धतीने व्यक्त करत नाही.	0
२) गोंधळल्या सारखा दिसतो/दिसते.	1
३) तुम्ही जे बोलता तेच परत बोलतो/बोलते.	2
४) तुम्हाला परत बोलायला सांगतो/सांगते.	3
५) स्पष्टतेची विनंती करतो/करते. (उदा. 'काय?'/'काय म्हणालात'?)	4
६) 'तुम्हाला काय म्हणायचं होतं?' असे म्हणतो/म्हणते.	5
७) इतर काही.	

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

२३) परस्पर संवादाची संपुष्टता

तुमच्या दोघांमधील परस्पर संवाद साधारणपणे कसा संपतो?

Response	Score
१) अर्थपुर्ण संवाद होत नाही आहे.	0
२) तो/ती अचानकपणे दुसरीकडे बघायला लागतो/लागते.	1
३) तो/ती अचानक निघुन जातो/जाते.	2
४) तो/ती विषय बदलतो/बदलते.	3
५) तुम्ही संवादाचा योग्यपणे अंत करता.	4
६) तो/ती संवादाचा योग्यपणे अंत करतो/करते.	5
७) इतर काही.	

२४) संवाद कानावर पडणे

जर एखादा संवाद (पाल्याचे नाव) च्या कानावर पडला, तर तो/ती कशी प्रतिक्रिया देतो/देते?

Response	Score
१) तो/ती लक्ष देत नाही.	0
२) एखाद्या वैशिष्ट्यपुर्ण शब्दाला प्रतिक्रिया देतो/देते (उदा.: स्वतःचे नाव)	1
३) चौकसपणे बघतो/बघते.	2
४) तुमच्या जवळ येऊन तुम्हाला घट्ट धरतो/धरते.	3
५) काय बोलणे चालु आहे हे विचारतो/विचारते.	4
६) संवादात भाग घेण्याचा प्रयत्न करतो/करते.	5
७) इतर काही.	

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा
(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

२५) संवादात भाग घेणे

जर (पाल्याचे नाव) दुसऱ्यांच्यात होणाऱ्या एखाद्या संवादात भाग घेण्याचा प्रयत्न करत असेल तर तो/ती ते कसे करतो/करते.

Response	Score
१) कधीच प्रयत्न करत नाही.	0
२) खूप आवाज करतो/करते.	1
३) जवळ घुटमळतो/घुटमळते.	2
४) तुम्हाला हिसका देतो/देते किंवा तुमच्या कानात कुजबुजतो/कुजबजते.	3
५) इतर लोक बोलत असताना त्यांच्या बोलण्यापेक्षा जोरात बोलतो/बोलते.	4
६) संवादात अवधि असताना बोलायला सुरूवात करतो/करते.	5
७) इतर काही.	

SECTION - IV

ड) संदर्भीय वैविध्यता

२६) व्यक्ती

अशा काही व्यक्ती आहेत का ज्याच्या बरोबर (पाल्याचे नाव) ला इतरांपेक्षा जास्त बोलायला आवडते?

Response	Score
१) तो/ती अशा प्रकारचे प्राधान्य कोणालाही देत नाही.	0
२) पालकांशी बोलायला अधिक आवडते.	1
३) कुटुंबातील इतर व्यक्तिंशी आरामात बोलतो/बोलते.	2
४) शिक्षक किंवा सांभाळ करणाऱ्या व्यक्तीशी आरामात बोलतो/बोलते.	3

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

५) आप्त स्वकिय किंवा इतर मुलांशी आरामात बोलतो/बोलते.	4
६) कोणाशीही आनंदाने बोलतो/बोलते.	5
७) इतर काही.	

२७) परिस्थिती/जागा

अशा काही परिस्थिती/ जागा आहेत का जिथे मूल अधिक संपर्कशील असते?

Response	Score
१) अशी कोणतीही पसंती नाही.	0
२) मुल घरी संपर्क करण्यास पसंत करते.	1
३) फोनवर बोलण्यास अधिक पसंत करतो/करते.	2
४) मित्र/मैत्रिणींशी खेळताना.	3
५) शाळेत/पाळणाघरात.	4
६) नवीन व्यक्तींबरोबर	5
७) इतर काही	

२८) वेळ :

दिवसातील कोणत्या वेळांना (पाल्याचे नाव) अधिक संपर्कशील असण्याची शक्यता असते?

Response	Score
१) अशी काणतीही विशिष्ट वेळ नाही.	0
२) जेवणाच्या वेळी.	1
३) आंघोळीच्या वेळी.	2
४) झोपायच्या वेळी.	3

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

५) शाळेत किंवा बालवाडीत चालत जाताना.	4
६) शाळेतून/बालवाडीतून चालत परत येताना.	5
७) इतर काही.	

२९) विषय :

अ) (पाल्याचे नाव) ला कोणत्या गोष्टींबद्दल बोलायला आवडते.

Response	Score
१) त्याला/तिला बोलता येत नाही किंवा त्याला/तिला बोलायला आवडत नाही.	0
२) असा कुठलाच विशिष्ट विषय नाही.	1
३) खेळणी/खेळ	2
४) टी. व्ही.	3
५) प्रत्यक्ष चालू असलेली कृती.	4
६) विशिष्ट खेळ.	5
७) इतर काही.	

३०) पुस्तके – संपर्कासाठी संदर्भ –

(पाल्याचे नाव) पुस्तकांना कसा प्रतिसाद देतो/देते?

Response	Score
१) त्याचा/तिचा पुस्तकांशी कधी फारसा संबंध आलेला नाही.	0
२) त्याला/तिला पुस्तकांमध्ये रस नाही.	1
३) त्याला/तिला मोठ्या माणसांबरोबर पुस्तके बघायला आवडतात.	2
४) नाव घेतलेल्या गोष्टींच्या चित्रांवर बोट ठेवतो/ठेवते.	3
५) त्याला/तिला पुस्तक बघत गोष्टी ऐकायला आवडतात	4

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

६) तुम्हाला पुस्तकातील सांगितलेल्या गोष्टींमधील छोटे-छोटे भाग, पुस्तकातील चित्रांच्या मदतीने/मदतीशिवाय सांगतो/सांगते.	5
७) इतर काही.	

३१) खेळात भाषेचा वापर

जेव्हा (पाल्याचे नाव) खेळत असतो/असते, तेव्हा कशा प्रकारचे बोलणे चालू असते किंवा तो/ती कशा प्रकारचे आवाज करतो/करते.

Response	Score
१) साधारण पणे शांतच असतो/असते.	0
२) बोलल्यासारखे आवाज काढतो/काढते पण खरे शब्द नसतात.	1
३) योग्य आवाज काढतो/काढते (प्राण्यांचे/गाड्यांचे आवाज).	2
४) काय चालू आहे त्या बद्दल बोलता/बोलते.	3
५) काल्पनिक मित्र/मैत्रिणींबरोबर बोलतो/बोलते.	4
६) गोष्टी तयार करतो/करते.	5
७) इतर काही.	

३२) समवयस्कांबरोबर परस्पर संवाद :

जेव्हा (पाल्याचे नाव) इतर मुलांबरोबर असतो/असते, तेव्हा तो/ती कशा प्रकारे सहभाग घेतो/घेते.

Response	Score
१) एकटेच खेळायला आवडते.	0
२) बाजुला थांबुन बघतो/बघते.	1
३) त्याला/तिला मोठ्यांचा सहभाग व मार्गदर्शन लागते.	2

शालेयपूर्व काळातील मुलांमधील दैनंदिन संपर्क कौशल्यांची व्यावहारिक रुपरेषा

(हेझल डुवर्ट आणि सुझी समर्स) व ठाकुर आणि वाकणिस (२०१४) वर आधारित

४) इतरांजवळ खेळतो/खेळते.	3
५) इतर मुलांवर वर्चस्व गाजवण्याचा प्रयत्न करतो/करते.	4
७) आनंदाने सहभागी होऊन इतर मुलांबरोबर खेळतो/खेळते.	5
८) इतर काही.	

३३) सामाजिक प्रथांचे अनुपालन

(पाल्याचे नाव) बोलण्यातून समाजात विनम्र असण्यासाठी व सामाजिक प्रथांशी जुळवून घेण्यासाठी कितपत जागृत आहे?

Response	Score
१) त्याला/तिला आपण विनम्र असले पाहिजे/आपण सामाजिक प्रथांशी जुळवून घेतले पाहिजे याची काहीच समज नाही.	0
२) कधी-कधी ''प्लीज/थँक्यु'' तुमचे ऐकुन अनुकरण करतो/करते.	1
३) कधी कधी प्लीज/थँक्यु स्वतःहुन म्हणतो/म्हणते.	2
४) नेहमी स्वतःहून प्लीज/थँक्यु म्हणतो/म्हणते.	3
५) मोठ्यांशी विनम्रपणे बोलतो/बोलते.	4
६) इतरांच्या उद्धटपणावर अभिप्राय देत नाही/इतरांसमोर वैयक्तिक टिका करत नाही.	5
७) इतर काही.	

SCORE SHEET

Pragmatic Functions	Maximum achievable score	Score achieved
Section I (A)	----	----
Q.1	----	----
A	5	
B	5	
Total Q score	10	
Q.2	----	----
A	5	
B	5	
C	5	
D	5	
E	5	
Total Q score	25	
Q.3	5	
Total Q score	5	
Q.4	----	----
A	5	
B	5	
Total Q score	10	
Q.5	----	----
I	5	

II	5	
B	5	
Total Q score	15	
Q.6	5	
Total Q score	5	
Q.7	----	----
A	5	
B	5	
Total Q score	10	
Q.8	5	
Total Q score	5	
Total Section Score	85	
Section II (B)	**----**	**----**
Q.9	5	
Total Q score	5	
Q.10	5	
Total Q score	5	
Q.11	5	
Total Q score	5	
Q.12	5	
Total Q score	5	
Q.13	----	----

A	5	
B	5	
Total Q score	10	
Q.14	5	
Total Q score	5	
Q.15	5	
Total Q score	5	
Q.16	----	----
A	5	
B	5	
Total Q score	10	
Total Section Score	50	
Section III (C)	**----**	**----**
Q.17	5	
Total Q score	5	
Q.18	5	
Total Q score	5	
Q.19	5	
Total Q score	5	
Q.20	5	
Total Q score	5	
Q.21	5	

Total Q score	5	
Q.22	5	
Total Q score	5	
Q.23	5	
Total Q score	5	
Q.24	5	
Total Q score	5	
Q.25	5	
Total Q score	5	
Total Section Score	45	
Section IV (D)	**----**	----
Q.26	5	
Total Q score	5	
Q.27	5	
Total Q score	5	
Q.28	5	
Total Q score	5	
Q.29	5	
Total Q score	5	

Q.30	5	
Total Q score	5	
Q.31	5	
Total Q score	5	
Q.32	5	
Total Q score	5	
Q.33	5	
Total Q score	5	
Total Section Score	40	
Total Test Score	220	